

ARACI ŞEHİRLER ORTA DOĞU VE BATI ASYA BÖLGESEL FORUMU

21-22 Eylül 2017 Nevşehir

Aracı Şehirler Orta Doğu ve Batı Asya (*Middle East and West Asia*, MEWA) Bölgesel [Forumu](#), bölge ülkelerindeki “aracı şehir”lerde (*intermediary city*) görev yapan çok sayıda yerel yönetim aktörünün ve akademisyenin katılımıyla 21-22 Eylül 2017 tarihleri arasında Nevşehir’de gerçekleştirildi. Bu bilimsel toplantıda aracı şehirler dört başlık altında ele alındı. *Aracı şehirlerde göç yönetimi*, *aracı şehirlerin ulusal kalkınmaya katkısı*, *marka aracı şehirler* ve *aracı şehirlerde sürdürülebilir kalkınma* şeklindeki bu başlıkların ele alınmasından önce *aracı şehir kavramı* ve *aracı şehirlerin ulusal önemi* hakkında bilgi verildi.

Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Teşkilatı’na (*United Cities and Local Governments*, UCLG) göre [aracı şehirlerin](#) nüfusları 50 bin ile 1 milyon arasında değişmektedir. Aracı şehirlerin ayırıcı vasıfları arasında büyükşehirlere yakınlık, üretici ile büyükşehirler arasında bağ kurma potansiyeli ve küçük şehirler için ticari merkez işlevi gösterilmektedir. Bu bağlamda aracı şehirler temel olarak kırsal bölgeler ile büyük şehirler arasındaki etkileşimi geliştirmeye ve bu düzlemde daha etkili bağlantılar kurulmasına aracılık etmektedir. Aracı şehirler özellikle göç olgusu bağlamında idari, ekonomik ve lojistik süreçlerde kritik roller oynamakta, aynı zamanda bölgesel uyuma katkı sağlamaktadır. 2016 yılı itibariyle dünya çapında sayıları 8 bin 923’ü bulan aracı şehirler 1 milyar 423 milyon nüfusla dünyadaki kentsel nüfusun üçte birine, toplam nüfusun ise beşte birine ev sahipliği yapmaktadır.

Aracı şehirlerin önemi ve özellikleri hakkında burada özet olarak bahsedilen temel bilgiler verildikten sonra yukarıda belirtilen dört tema eksenindeki toplantılara geçildi. Uzmanlar ve yerel yönetim aktörleri bu temalar çerçevesinde Türkçe, İngilizce ve Arapça tebliğler sundu. *Aracı şehirlerde göç yönetimi* konulu ilk oturumda dünyanın son zamanlarda yüzleştiği yeni ve farklı bir göç akımının etkileri ele alındı. Orta Doğu ve Batı Asya bölgesindeki ülkelerden Türkiye, Lübnan ve Ürdün’ün Suriyeli mültecilerin çoğunluğuna ev sahipliği yaptığı vurgulandı. Suriyeli mültecilerin %90’ının kampların dışında, kentsel alanlarda yaşadığı belirtildi; bu göç dalgasının şehirlerde yol açtığı sorunlar tartışıldı. Özellikle büyükşehirlerde ortaya çıkan bu sorunlar karşısında aracı şehirlere düşen sorumluluklar üzerinde duruldu ve aracı şehirlerin, büyükşehirlerin yüklerini azaltma ve sıkıntılarını çözme adına bir “tampon” görevi üstlenebileceği belirtildi.

İkinci tema çerçevesindeki toplantılarda *aracı şehirlerin ulusal kalkınmaya katkı sağlama potansiyeli* ele alındı. Aracı şehirlerin ulusal mali dirençliliğin arttırılmasındaki rolü üzerinde duruldu. Orta Doğu ve Batı Asya bölgesinde ülke ekonomilerinin merkezini büyükşehirlerin oluşturduğu vurgulandı, yetersiz altyapı ve ulaşım imkanları sebebiyle küçük şehirlere yatırımcı çekmekte zorlanıldığı belirtildi. Bu çerçevede aracı şehirlere yatırımcı çekmeye yönelik çeşitli öneriler tartışıldı; yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde teşviklerin neler olabileceği ele alındı. Aracı şehirlerin girişimci ve yatırımcılar için bölgesel çekim merkezleri hâline gelmesine yönelik istihdam ve enerji politikaları üzerinde duruldu, ulusal düzeyde kentler arasında daha dengeli bir servet dağılımı için aracı şehirlere yönelik teşvik sisteminin önemine vurgu yapıldı.

Forumda üçüncü olarak *aracı şehirlerin markalaşmasının* nasıl olabileceği konuşuldu ve bunun sağlayacağı sosyoekonomik katkılar değerlendirildi. Aracı şehirlerin hem yerel hem de uluslararası düzeyde tanınabilir olması açısından büyükşehirlere oranla daha fazla çaba harcanması gerektiği vurgulandı. Aracı şehirlerin daha fazla turizm ve yatırım çekebilmesi için cazibe merkezleri hâline getirilme stratejileri üzerinde duruldu. Özellikle turistik artı değeri bulunan aracı şehirlerde bu değerlerin markalaşmadaki önemi dikkat çekilen noktalar arasında oldu. Ayrıca bu markalaşma çabalarının şehirlere olan aidiyet duygusuna katkısının altı çizildi. Kentsel aidiyet duygusundaki artışın, bireylerin yaratıcılığı ve üretkenliği üzerindeki olumlu etkisi sosyal ve ekonomik boyutlarıyla tartışıldı. Markalaşmanın artırdığı aidiyet hissiyle kent sakinlerinin, şehrin karar verme mekanizmalarına daha fazla katıldığı ve böylece şehrin refahına katkı sağladığı belirtildi.

Forumun son oturumunda *aracı şehirlerde sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin yerelleştirilmesi* ele alındı. Burada öncelikle 2030 yılına kadar küresel kalkınma gündemlerinin odağında yer alacak olan sürdürülebilirlik genel hatlarıyla değerlendirildi, sürdürülebilir kalkınma kapsamında belirlenen on bir hedefe giden yolda şehirlerin önemli bir paydaş ve doğal bir ortak sayıldığı belirtildi. Sürdürülebilirlik açısından aracı şehirlerin önemi ve kurumsal kapasiteleri ele alındı. Bu bağlamda kaynaklarını doğru şekilde kullanıp çevreye daha az zarar vermelerinin aracı şehirleri daha sürdürülebilir kıldığı belirtildi. Ayrıca sürdürülebilir kalkınma hedeflerine yönelik farkındalık oluşturmada aracı şehirlerin rolüne değinildi. Diğer taraftan aracı şehirlerdeki yerel nüfus ve belediye çalışanlarının sürdürülebilir kalkınma gündemini yeterince sahiplenmediğine dikkat çekildi.

Aracı Şehirler Orta Doğu ve Batı Asya Bölgesel Forumu'nda sonuç olarak aracı şehirlerin güçlenmesi adına yerinden yönetimleştirme/yerelleşme (*desantralizasyon*) politikaları önerilmiştir. Öne çıkan bir başka öneri de “şehir hakkı” kavramının aracı şehirler gündeminin merkezine yerleştirilmesi oldu. Dış kaynaklı şoklara karşı direnci artırıcı etkisi, aracı şehirlerin önemli bir avantajı kabul edildi. Bu şehirlerin kimlik dokularını güçlendiren ve yerel kapasiteleri harekete geçirebilen yakınlık odağı da diğer bir avantaj olarak gösterildi. Forumda ayrıca aracı şehirlerin daha müreffeh bir ortam inşa edilmesine ve toplumlara kimlik ve aidiyet hissi kazandırılmasına katkıda bulunduğu vurgulandı.

Dr. Hamza Kurtkapan

hamza.kurtkapan@gmail.com